

ՄԱՅԻՍ

Տարեկան դիմել 5 թուր, կէս տարւանը 3 թուր:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Ծատուրեանի խանութում:

Օտարաբաղադրողը դիմում են ուղղակի
Тифлисте, Редакция „Маяк“.

Խմբագրատանը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լի գլով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաքանչիւր բառից մի կօպէկ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ

Մայիսի 24-ին Թիֆլիսի առաջին բաժնի, առանձին մասի հաշտարար դատարանի մօտ նշանակված էր քննութեան համար գործը՝ ուսուցիչ պ. Ա. Ստադլինի դանդաղ մասին, «Մշակ» լրագրի խմբագիր-հրատարակող պ. Պ. Արծրունու դէմ, վիրաւորանքի և զրպարտութեան համար: Ներկայացնելով «Մշակ» № 15-որդը, պ. Ստադլինի հաւատարմատար, փաստաբան պ. Մօլչանովը, հաշտարար դատարանի առաջարկութեամբ՝ չմեղադրեալ արդեօք աւելացնելու պ. Ստադլինի դանդաղ վրա, յայտնեց որ գործը հաշտարար դատարանի իրաւասութեանը չէ նկատվում և սկսեց մանրամասնաբար վերաքննել 1039, 1040 և 1046 յօդվածները Улож. о нак. օրէնքների: Հաշտարար դատարանը կանգնեցրեց նրան աւելի, որ այդ գործին չէ վերաբերում Պ. Արծրունին իր կողմից յայտնեց, որ անտեղի է համարում սկսել վիճաբանել դանդաղի հիմնաւորութեան մասին, աչքի առջև ունելով որ դանդաղի մէջ յիշված հայրը բնագրից թարգմանած նախադասութիւնները, որը պ. Ստադլինը իր համար վիրաւորական է համարում, ձեռք թարգմանված չեն, և թէև նա իրաւունք կունենար օրէնքների үст. о нак. нал. мнр. суд. 112 յօդվածի հիման վրա պահանջել էկապէրանիք, բայց համարելով գործը չնկատվող հաշտարար դատարանի իրաւասութեան, նկատում է մերժել դանդաղի պ. Մօլչանովը առաջարկեց պ. Արծրունուն իրան թարգմանել յիշեալ նախադասութիւնները և երբ այդ վերջինը թարգմանեց բառ առ բառ հայերէնից ռուսերէն, այն ժամանակ պ. Մօլչանովը յայտնեց, որ չէ ընդունում այդ թարգմանութիւնը:

Ներկու կողմերն էլ յայտնած լինելով որ գործը իր էութեամբ չէ պատշաճում հաշտարար դատարանի իրաւասութեանը, պ. Մօլչանովը հարկաւոր համարեց պարզել որ օրէնքը

սրանց նման մեծ քաղաքների պէս քաղաքները որքան և աշխատած են հեռացնել զերեզմանատները բնակութիւնների սահմանից դուրս, այդ միջոցները ոչինչ օգնած չեն: Վիպչողական հիւանդութիւնները օրէցօր սաստկանում էին և ամենահարուստ երկրների առողջապահական դրութիւնը վատանում էր:

Այդ ժամանակին յարուցվեցաւ մեռեալներն աշխարհի հարցը՝ նախ Վերանդայում, յետոյ Խոտեղայում, Եվրոպայում, Անգլիայում և Ամերիկայի միացեալ Նահանգներում:

Ամենից դժուար էր ներգործել ամբողջ վրա, որ միշտ կուրօթէին հետևում է հին սուրբութիւններին, պապական աւանդութիւններին, որքան և անձոնքի և քննադատական լինէին դրանք:

Միջև որ առաջնորդող մարդիկ հրապարակական ժողովներ էին կազմում, ամբողջ վրա ներգործելու համար, գիտականները փորձեր էին անում և պտուտում էին գիտելիք հեշտ, էական, յարմար և արագ այրելու միջոցներ:

Արած փորձերից և առաջարկված միջոցներից ամենահաջաբերը զօկտօր Սիմէոնի առաջարկված միջոցն է: Նա մի մեքենայ է հնարել, որի մէջ մինչև 2000 աստիճան տաքացրած օդի միջոցով մարմինը ամբողջապէս այրվում է 55 րոպէսում և թողնում է մնացորդ, բաղկացած 5 ֆունտ բոլորովին մաքուր մոլորից:

Ներօպական գիտնոր երկիրների մէջ հարցը յարուցված է և գրգռված է համարարաններին, գիտական ընկերութիւններին, օրագրութեան, գրականութեան կողմից:

Այն ի հարկէ արեւմտեան Ներօպայի երկրներ, որք ընդգրկանում են այդ վերանորոգման, բայց առողջապահական դրութեան և կենսական հանգամանքների վատանալը, ժամանակով կը ստիպէ այդ երկրներին էլ համաձայնել արդեան թարգման ձևի մէջ փոփոխութիւն անելու: Բայց լաւ է վաղից հաշտվելու անհրաժեշտութեան հետ, քան թէ այն ժամանակ միայն նկատվել նորութեանը, երբ անհրաժեշտութիւնը կը ստիպէ...

վելով հողի մէջ, անցնում են նորանով և լուծվում են ջրերի մէջ: Իսկ այդ ջուրը մենք կենդանի մնացողներս, խմում ենք:

Նոյն երկրները նկատում ենք և գերեզմանատների վերաբերութեամբ:

Լաւ է եթէ մի երկրի մէջ աղքատները թիւը շատ մեծ չէ: Բայց եթէ բնակիչների թիւը բազմանում է, այն ժամանակ հողը, որի մէջ թաղում են գիտելիքը, այնքան կշտանում է օրգանական հիւթերով, որ էլ ընդունակութիւն չունի լուծել իր մէջ օրգանական մարմինները:

Որքան և աշխատում են դանդաղ բազմաբնակ քաղաքների վարչութիւնները հեռացնել քաղաքի սահմաններից հանգստարանները, այդ բոլոր միջոցները ոչինչ չեն օգնում: Փոքր առ փոքր գետինը էլ կշտանում էր և կորցնում էր ընդունակութիւնը մարմինները շուտ լուծելու, փոխու գործողութիւնը աւելի դանդաղ և անկատար կերպով էր կատարվում և քննադատական գործընթացը օդի մէջ էին անցնում: Արդէն շատ երկրներում գետինը պակասութեան պատճառով հանգուցեալների մեծ մասը, մանաւանդ աղքատներին, թաղում են ոչ թէ մշտական կերպով, այլ 5, կամ 10 տարով վարձում են մի կտոր հող: Պայմանաժամը անցնելու պէս, հանում են ոսկորները և ուրիշ դիակ են դնում նրա տեղը: Այդ նոր դիակը առաջինի պէս էլ այդքան շուտ չէ կարող փոխել որովհետև հողը ծծել է իր մէջ անչափ շատ օրգանական մասնիկներ: Երկրորդ փոխել աւելի էլ դանդաղ առաջ է գնում և այլև:

Ներկայացնեք ձեզ որ հարկւր տարիներով մի քաղաք թաղում է իր մեռեալներին մի և նոյն քաղաքային գերեզմանատան մէջ... Ի հարկէ գետինը այնքան կշտանում է օրգանական, թուրաւոր հիւթերով որ էլ չէ նպաստում մարմնի արագ փոխելու և փողո մասնիկները իր մէջ ընդունելուն, այլ այդ փողո օրգանական մասնիկները մի կողմից լցնում են օդը շնչառութեան քննադատական նիւթերով, իսկ միւս կողմից լուծվում են ջրերի մէջ:

Փարիզի, Լոնդոնի, Ս. Պետերբուրգի և այլ

թի իս գնում, ինչպէս հասնում իս հոգիք դուս է գալի:

Սաաթի, ասի, չուրսն էր. անցկացանք մէ քանի ստանցիա, խփեց ինքզն. ակօղեմէն դուս մտիկ անիմ տեսիմ Պարիժը Երևում է. երեսու խէչ հանեցի, ասի, փառք քիչ Աստուծ, սաղաւամբ հասայ: Մէ չեթվերթ սաաթ էլ անցկացաւ հասանք Պարիժի ստանցիէն: Ասա ինչ թահար է չինած, զրգեալ չինութիւն, օժտքը դիմ չուրաւանդներով ծածկած, օթախնիք, զուգած զաւէք, կաթեյինա. մէ խօսկով հէնց զիգնանս զվարեց ըլի: Մէկ չէ, երկու չէ էսթաւուր ստանցիէք Պարիժումը, ինչպ, վից դիմ մէկ մէկու վրա լաւը:

Պարիժումը չամադնիրը ստացանք, սակայն ժիրը վիկայանք, դուս եկանք քուչէն: Գրօշկապ նիրը չարած էին՝ փայտոն, կառէթ ինչ քէփիտայ: Մէկի մէջը նստեցանք, ի հարկէ է, վուր գաստիւնիցէն գնում էինք նրա աղբէր գիղէնք: Իս զուրթ է խամ էի, առչէ անգամս էր գալս, սով դադար նստալիքս վուր էս վրա ութը թէ տասը անգամս էր, վուր գալիս էին Պարիժ փռանցքէն կտորեկով կուրչիք ասին զատիւնիցի անումը, քուչէն ու նուսէրը: Կուչէն էլ զուրթ ժաժ էր տալի. զիգիմ, կօսէ:

Առտեան էր վաղ էր, ամա մէ հնետի աւելի էին, սրիկ էին քուչէքը, վուր չիմ կանա աւի. ամեն քուչի կանաւներումը ջրիւր վաղումէր. տրօտրօքը, զուքներու առչիւր լվացած էր: Ուտեւում խմելու ինչ որ քէփիտ տար հաղիւր էր: Էստունը վուր կարգին տեսնում էի քէփա տալիս էր,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՓԱՐԻՋԻՑ

Քաղկեմէն դուս գալու վիկայում իս ձեզ խօսկ տուի, թէ սաղութիւն ըլի, սաղաւամբ աղիւ հասնիմ, մէ երկու խօսկ կու գրիմ էստողանց:

Այ պարունս իմ գալու օրիմէն սկսիմ:

Առտեան էր քանք էի, էրազման շատ բանիւր էի տեսնում, միթամ Պարիժ հասիլ պըմիլ էի, էն կի չէ վուր, թուրմէ երկթէ ճանապարհ վազօտումը պարկած իմ: Հէնց էի Երազի լաւ վիկայում, ճանապարհ նստալիքս անցնում էի ըսթից, զարթեցրուց: «Վիկաց, կօսէ է. ինչ իս քնած մէ աչկը բացարան դէս ու դէն մտիկարա, կօսէ է. Իս ու իմ հոգին զուրթ էր ասում: Էն նմուտին յիշ նրստիցայ, աչկիւս բաց արի, յիշ արիցի. տեսնիմ սաաթի չուրսն է: Մէ հէտաի ժտաւիլ գնում էր էս օրնած էրկթէ ճանապարհ, վուր չիմ կանա ասի: Ասա, էհէնց ջաղք գնալումը մէ անկարգութիւն կու տեսիմ, թէգուզ հէնց ստանցիէրումը, վուր ասիմ: Ամէն բանը կարբին է, լաղաթին է. վալլան վուր էս օրնած զաղաւանդի խալիւր ամեն բանով լուսաւորած ին: Մաջ չէ ու միջ պէս կուլին, ճանապարհին էլ ստանցիէքն էլ միջ պէս կուլենան, քանա չիմ զիղի: Քաղկեմէն ինչպէս փո-

քիէքը մօդ էկան չամադնիրը դեմըր բիբին փայտօնեմէն, դիմըր տարան օթախը: Էստի էլ ձիւր արիւր գիղէնայ, ամեն բանը պատրաստ էր, հաւելի էր. միջ համեցէք արին գաստիւնիցի դաւը չայ մօդ բերին, դալէն էլ բերին: Էս հաւանուումը մի քաղկի սովադար պարուն Շամգանովը իմացիլ էր, վուր էկիլ է Պալլ Նիւանիլը (սա իմ ճանապարհ նստալիքս անցնում էր) ու հիգն էլ ուրիշ ումքիւր—միջը էլի, դուս էր էկի սաղաւամբում զըրիւն խալաթով հարա էր տալի ու ասում էր, «բարի լուս, Պալլ Նիւանիլ, բարիս էկի, վոնց իս վոնց, մէ զիվիւր արի էսթէնն է. »

—Էս նմուտին, էս սաաթին Մարտին Զախաւրի, դիվիւր իմ գալի դիվիւր, ձէն էր տալի ներքիւ վիմէն Պալլ Նիւանիլը:

Մէկէլ ճանապարհ նստալիքս Զախաւաւումը էր: Սա Շամգանովի հիղ էհէնց դուս էր, վուրցըր Պալլ Նիւանիլը: Իս խօ ուրօր դուս էի. քաղկուում, արա ինչ լաղի կօսէի ինձ մօդ խօսիլ էր, վաճառականների հաւերումն էլ չէր խառնում ինձ, չուրքի վուրցոր ասում ին, նուր մարաքայ նստած էի ու համ էլ ջաշիլ էի:

Պալլ Նիւանիլը մէ ստաքան չաին խօից թէ չէ, «եկէք կօսէ, դիվիւր գնալը Մարտին Զախաւիւր չին տեսնիք» ինձ էլ թէ, «դուս էլ դիվիւր արի» Զէն ուղում, ամա վուրցոր էլաւ դիվիւր գնացի հիղենիւրում: Գուուր կամաց կամաց դիվիւրցիւրը թէ չէ, «անարեք է», կօսէ:

Տուն գնացին Պալլ Նիւանիլը, Զախաւաւումը, իմում իս. էն նմուտին Պալլ Նիւանիլը ու Շամ-

Փողը տանը պահել կամ բանիւ տալ,
մի հարցը որ զանազան կերպով է վաճառ
զարգացած երկիրներու մէջ մեզ մօտ: —

Պարբեր հեղինակը զանազան հարցերի մեծադուրեթիւն է դարձնում և այն հարցին թէ որքան յաջող է արդիւնաբերութեան համար այնպիսի դրութիւնը, երբ ամեն քաղաքում կարելի է գտնել պատրաստ ու ազատ փող և համեմատապէս փոքր տոկոսով: Պոմպիայ մի նոր արդիւնաբերութիւն սկսեցէն և թող նա փոքր 'ի շատէ յոյս տուող լինի բանկիրները իսկոյն կառաջարկին ձեռք հարկաւոր դրամական միջոցներ: Արեդիտը արդիւնաբերութեան և առուտուրի մէջ այնպիսի մեծ դեր է խաղում որ ամենևին փոխում երկրի տնտեսական դէմքը: Հիմալ երկու արդիւնաբերողները, կամ երկու վաճառականները, որոնցից մինը հարուստ է իսկ միւսը

Եւթե պիտի վերջացնելով, մենք յիշեն
մեր երկիրը, մեզ պարզ կը լինի ինչու այն
պէս դժուար է այդտեղ ամեն արդիւնաբեր

᠓. ᠪᠠᠭᠤᠨ.

«Մասիս» Լրագիրը գրում է՝ ինչպես որ ծա-
նուցումով էր, կիրակի իրիկուն Բերայի Գաղղիա-
կան թատրոնին մէջ պ. Մ. Ամերիկան խլիս
յաջող կերպով. ներկայացուց ծանուցան «Պեպո-
թեթաթորգոթթիթը», որ ընտանեկան (?) կեանքի մի
նկարագիրն է խլիս ծառատաճ և բնական կերպով

Նախագահ Յանձնաժողովի
1. (3) Վարչի Սուրբուհի Եսայան

Մոսկովայում հրատարակեցաւ «ՓԱՐՈՒՐ»
բանասիրական զեռեկեաց խմբագրի երբ որ
տետրը, որոյ մէջ բաց յայլ և այլ յօդու
ծոց, բովանդակուում է նաև Մովսիս Խոր
նացոյ տգաղիւր պատմութեան մէջ պակ
մնացած մի հատուածն, Սալյանթեան Միք
շէլ արքեպիսկոպոսի կենդանագիրն, ևս և Ե
միածնական նորակառոյց Ակադեմիայի արտ
քին տեսարանն: Տետրիս զինն է 50 կո

Նոյն թղթակիրը գրում է մեզ և հետևելով մայիսի 17-ին Սուրբ Խաչի և սորա չղջակայքում սկսուած ստաթիկ անճրկ զորէ և չորս օրէ յոր չարութան զհիշ ու ցիւրիլ յորդ անճրկ վաւ լիս է։ Այժմ ստաթիկ ցուրտ է։ Ամէն անկուրակ կակ լաւած է ձմեռուան նման։ Սուրբաթի մօտակայ Սացցեանօր սարերը նորից ձիւնով ծածկվեցան։ Այժմեան ցրտի պատճառով Սուրբաթ այգիները բոլորովին ձիւնակեցան։ Մայիսի 19-ին Սուրբաթի փոքրիկ գետակի մէջ ջուրը այնքան չաւաղաւ, որ ջրաղա իւմուրիկ բուրցիւրը ջանքեր

1 (2)

1 (3)

Աւագ Գրիգորեանց

ՀԱՆ ՈԼԱՊԵՐԻՅԷ

Իրակլու փողոցում. Ս. Ղորղանեանի տան :

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 29 Мая 1874 г.